



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Universitätsbibliothek Paderborn**

### **Ad Leonem X. Pontificem Maximvm**

**[Straßburg], 1519**

**VD16 L 3409**

Reverendi Patris Ac S. Theologiæ Doctoris Martini Lutherij, de indulgentijs sermo, Vuittenbergæ habitus, in latinam linguam e Germanica uersus.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-34717**

M. LVTHERII SER. DE POENITENTIA.

quis etiã non sit contritus, sed attritus, modo nõ ponat obicem actualis peccati uel propositi mali, gratiã consequatur.

Ego aut̃ dico tibi, quod si etiã contritus accesseris, & non credideris in absolutionem, sunt tibi sacramenta in mortem & damnationem. Fides em̃ necessaria est, quanto minus attritio, uel nõ positio obicis sufficit. Deniq; talis nullus est in mundo, qui nõ ponat obicem, nisi solus is, qui credit. Cum sola fides iustificet, & accedentem ad deum oporteat credere. Verissimũ est enim dictum illud cõmune, non sacramentum, sed fides sacramenti iustificat. Et beatus Augustinus, Abluit sacramentũ, non quia fit, sed quia creditur. Quod si sacramentũ non iustificat, sed fides sacramenti, quanto minus contritio, aut non positio obicis iustificat, sed fides &c. At hic tum quæstio resurget. Quomodo ergo differunt sacramenta ueteris & nouæ legis, si hæc æque non dant gratiã sicut illa? Hæc ad aliud pertinent tempus. Satis sit quod sacramenta nouæ legis sunt efficacia signa gratiæ, si credis, & non amplius. Hæc de secunda parte.

TERTIA est satisfactio, de qua quidem nihil legitur in scripturis. Dicunt tamen eam duobus modis fieri. Vno modo per impletionem operum, quæ sunt eleemosynæ, ieiunia, orationes. Alio modo per indulgentias. Sed de his habetis uulgarem sermonem nuper impressum, ideo ad præsens omitto, lege ibidem.

SERMONIS DE POENITENTIA A R. P.  
MARTINO LVTHERIO VVITTENBERGAE HABITI, FINIS.

REVERENDI PATRIS AC S. THEOLOGIAE  
Doctoris Martini Lutherij, de indulgentijs  
sermo, Vvittenbergæ habitus, in latinam  
linguam e Germanica uersus.

R. P. MARTINI LV. DE INDVLGEN. SER.

Sciendū primo quod noui authores, ut Magister Sen. S. Thomas & horū imitatores, tres partes faciunt pœnitentiæ Nempe cōtritionem, cōfessionem & satisfactionem. Et quā uis hæc distinctio ut ipsi eam proponunt, difficulter, aut certe neutiq̃ deduci queat ex scriptura, neq; etiam ex antiquis Christianæ religionis authoribus. Nos tñ id incōuulsum relinquemus in presentiarū, & ipsorū more loqui conabimur.

Secundo, Dicunt, uenias, neq; contritionem, neq; confessionem adimere, sed tantum satisfactionem.

Tertio, Satisfactio diuiditur, in orationem, ieiunium, & elemosynā, ubi oratio, omnem animi motum, & actionem in se complectitur ad animam proprie attinentem, ut lectionem, meditationem, auditionem uerbi diuini, declamationem ad populum, doctrinam, & id genus. Ieiunium continet, omnia opera afflictiua carnis, ut uigilias, labores, duritiem in uestitu, in lectisternijs &c. Eleemosyna est operum amoris & misericordiæ aduersus proximum exhibitio.

Quarto, Apud omnes Theologos est persuasissimum, qd indulgentiæ auferant huiusmodi opera satisfactionis pro peccatis debita uel imposita. Nam si absolute omnia opera satisfactionis adimeret, nihil boni superesset, a nobis agendū.

Quinto, Multis fuit magna quæstio, sed nondū satis excussa atq; definita, imo adhuc cōtrouersa, an uidelicet ultra iuncta opera satisfactionis, quippiā adimāt indulgentiæ: an ne pœnā a deo pro peccatis, aut inflictam aut infligendam?

Sexta. Eam quæstionem intactam prætergredior, sed affirmare possum, quod ex nulla scriptura colligi queat, diuinā iustitiam, siue pœnam siue satisfactionem exigere de peccatore, Quin ueram tantum & ex corde profectam pœnitentiam aut resipiscentiam, cum uoluntate ad crucem Christi ferendam, prædictaq; opera satisfactionis exercendi, etiam si nemo imponat. Quia per Ezechi. dictum est. Quicumq; peccator cōuersus fuerit, & bene egerit, peccatorū suorum

amplius non recordabor. Item hoc modo ipse omnes absoluit, Mariã Magdalenã, paralyticũ, mulierem in adulterio deprehensam &c. Et audire liberet, quisnã aliter ualeat astruere, tametsi aliqui ex Doctoribus, in eã partem opinati sunt.

Septimo, bene fateor inueniri posse, quod deus iuxta diuinam iustitiam aliquos castiget, aut per flagella urgeat ad pœnitentiã, ut Psal. lxxxviij. Si dereliquerint filij eius legem meam, si iustitias meas prophanauerint, & mandata mea nõ custodierint, uisitabo in uirga iniquitates eorum, & in uerbis peccata eorum. Misericordiam autem meam non dispergam ab eo. Sed hanc pœnam amouere aut ignoscere deo tantum in manu est, nulli hominum. Neq; eam ipse omittere uult, sed eam sedulo pollicetur sese inflicturn.

Octauo, Propterea illius imaginariã pœnã nomen, quã indulgentiã excludunt, nemo explicare potest, neq; quisq; nouit quid nam sit, si non est neq; flagellum modo expositum, neq; bona opera, quã satisfactiõis nominantur.

Nono, Finge, quod ecclesia uel hac tempestate decernat, & aperte declaret, aliquid remitti p indulgentias ultra prædicta opera satisfactiõis, nihilominus præstaret infinitis modis, quod nemo Christianus indulgentias redimeret, immo ne peteret quidem, quin potius præoptent, tum facta bona, tum illius pœnã tolerantiam. Quia indulgentiã nihil sunt aliud, neq; aliud fieri possunt, quam remissio bonorum operum & salutaris pœnã. Hæc autem amplecti quam refugere, multo æquius est, atq; honestius. Tametsi ex Concionatoribus recentiores quidã commentũ sunt pœnas duplices medicatiuas, ut uocant, & satisfactorias. Etenim has ad diluendum commissum, illas ad sanandum, & uitam in melius cõmutandam, prodesse pronuntiant. Verum nobis maior facultas est istiusmodi nugamenta contemnendi, quam istis excogitandi. Nam quicquid deus imponit in emendationem est, & compendium Christianis.

DE INDVLGENTIIS SERMO.

Decimo, Frivolum est, quod dicunt, Numerum poenarum & operum, quibus satisfaciendum pro peccatis esse maiorem, quam homo in omnem vitam, tum facere, tum perferre queat, ob exiguum vitae spatium, eoque necessarias indulgentias. Respondet deo, quod totum hoc inane est, fictitium nulloque fundamento nititur. Nam deus & ecclesia, neminem grauāt ultra vires, quod Paulus ipse astruit. Deus inquit, uos non permittit tentari, supra id quod potestis. Neque exigua est contumelia Christi animo, dicere, quod nobis importabilia onera imponat.

Vndecimo, Quod si poenitentiae per canones antiquatos iniunctae adhuc essent efficaces, ut pro quolibet peccato mortali, septem annorum poenitentia exigere, Oporteret ab eiusmodi constitutionibus Christianitatem abscedere, neque amplius imponere, quam quae ferre sufficeret. Quanto minus putandum est illis pridem oblitteratis plus pijs obtrudi, quam pro uiribus expediat.

Duodecimo, Dicitur magno consensu, Peccatorem cum reliqua poena, post contritionem & absolutionem, debita, remittendum aut in purgatorium, aut ad indulgentias. Verum multa etiam alia temere & supra ueri fidem asseruntur.

Decimotertio, Foedus est error, quod quispiam de peccatis se putet satisfacturum, quae ex inestimabili clementia deo & semper & gratis remittit, atque condonat, nihil a nobis inuicem requirens, quam ut in posterum bene uiuamus. Christianitas, bene uerum est, aliqua exposcit, quae potest & debet remittere, & nihil imperare ferendum, quod ferri nequit, neque quicquam molestius.

Decimoquarto, Indulgentiae admittuntur, propter inertes, & pigros Christianos, qui nolunt animose, neque bona facere, neque mala sustinere. Nam indulgentiae nihil promouent in melius, sed illorum imperfectionem duntaxat tolerant, ueluti conuiuendo, Ideoque ab indulgentiis dehortari non licet. Atqui, neque licitum est ad eas adhortari.

Decimoquinto, Tutius & utilius est, dare pure propter deum ad fabricam S. Petri, aut alia quae noiant in indulgentiis, quam pro

munere uicissim accipere indulgentias. Nā periculū est ne minus propter indulgentias, & non propter deū impendat

Decimosexto, Multis nominibus est conducibilius largū & munificū animū ostendisse pauperi & egeno, qua sic ad structurā profunderē spe indulgentiarū consequendarum. Nam plus momenti habet pium opus absoluisse, q̄ remisisse & indulgentiæ plurima bona quæ fieri deberent, condonāt aut certe nihil cōdonant. Atqui, ut uere te instruam, animū aduertas. Præcipue dederis, inquā, egentī proximo, si quid es daturus, neq; fabrica S. Petri, neq; indulgentiæ ab hoc e- uangelico instituto te dimoueant. Nemine uere oppidī tui, profligata inopīa rerū, opus habente auxilio tuo, quod for- tassī nunquā futurū est, ad templa, ad altaria, ad ornamenta calices, cīnodia tui oppidī tūc licet exponere, si lubet, Quo facto, si animus te sollicitat, potes impune aut Romam aut a- lio mittere, tantę liberalitatis argumenta nemo uetat, modo ne indulgentiarū respectu miseris. Quandoquidem Paulus dicit, Qui domesticis suis non benefecerit, non est Christia- nus, & peior quouis Ethnico. Ita libere & constanter senti- endum. Qui aliter docet, seductor est, & animam in crume- na tua quærit, inuentosq; nummos omnibus animabus an- teponit, & plus amat. Quispiam forte respondet, Sic nun- quā indulgentias redimerem. Prius inquā ita cōtendebam ita expetiui, orauī, consului, ne indulgentias compares. Ea facultate somniculosis permissa, tibi recta pergendum est.

Decimosextimo, indulgentiæ neq; præcepti neq; consiliū sunt, sed ex illarū rerum numero, quæ permittuntur, & sub- pmissionem cadunt, ideoq; non sunt factū aliquod obediē- tiæ, neq; etiā ullo modo meritoriæ, sed tantū excussio quæ- dam obediētiæ. Vnde cōsequitur, quod indulgentiæ quæ interdiciendæ nō sunt, amoti tamen & subtracti ab eis Chri- stiani ad opera & pœnas quæ remittuntur, excitari debent.

Decimooctauo, Quod animæ per indulgentias ex purga

DE INDVLGENTIIS SERMO

torio liberent, nondum exploratū habeo, neq; credo, tamen si recentiores id asseuerant, sed probandi facultatem non habent, Neq; ab ecclesia sancitū est. Quare securius est ut pro animabus ipse preceris, & excerces opera pietatis, id quidem remedij receptius atq; certius habetur.

Decimonono, in p̄dictis nihil dubito, quæ idoneis argumentis oīa nitunt, & scriptura, & euāgelicis decretis, longū ualere dicto doctoribus Scholasticis, q̄ uniuersi neutiq; sufficiunt, unā ad populū concionem sacrā confirmare, eadem mecū amplectamini sine dubitatiōe, sine formidie oppositi.

Vicesimo, Si qui de hæreseos crimine me traducunt, quorum scrinijs potissimū aperta ueritas uehementer officit, nō magnopere curo. Neq; istorum clamosas contumelias magnopere reformido. Obscuri sunt, cerebri tenebricosi, bibliæ gustus inexperti, neq; Christi doctrinas unquam legerunt, neq; proprios authores, quos adorant, intellexerunt, Quinimmo laceris & cariosis opinionibus fere detriti sunt. Etenim suis assertionibus perspectis, cognouissent nequam condemnandum eum, qui non solum non peractus est reus, sed ne reus quidem factus. Verum ipsis ac nobis, deus mentem largiri dignetur sanam ac rectam, Amen.

SERMONIS DE INDVLGENTIIS A R. P.  
MARTINO LVTHERIO VVITTEN-  
BERGAE HABITI, FINIS.

F. MARTINVS LVTHERIVS PIO  
LECTORI SALVTEM.

MAGNA uere gratia mihi a domino nostro Iesu Christo collata uidetur, ut uerba mea solius, tam ingrata & odiosa sint multis, deinde nescio in quot hæreses (ceu Prothei quidam essent) secunda pene lingua transforment. Et nisi idem ipsi domino nostro Iesu Christo, Apostolisq; omnibus, atq;

T ij